

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело *Vojnity* срещу Унгария (*Vojnity v. Hungary*), жалба № 29617/07
Решение на Второ отделение от 12 февруари 2013 г.

Пълното лишаване на жалбоподателя от лични контакти със сина му заради религиозните му убеждения представлява дискриминация при упражняването на правото на семеен живот

Фактите

Жалбоподателят, който е последовател на религиозната секта *Hit Gyülekezet* (Църква на Вярата), се е развел през юни 2000 г. Упражняването на родителските права по отношение на шестгодишния му син е било предоставено на майката, а на жалбоподателя е бил определен режим на лични контакти.

През следващите години жалбоподателят неуспешно водил две дела за промяна на първоначалното решение, като искал да му бъдат предоставени родителските права или да бъде разширен режимът на лични контакти.

През 2006 г. по искане на социалните служби детето е било настанено при по-големия му брат, тъй като майката не е била в състояние да се грижи за него. Службите посочвали, че не е подходящо бащата да упражнява родителските права заради крайния му прозелитизъм и неподходящите битови условия. В рамките на производството е било установено, че детето не е привързано към баща си; според експертите жалбоподателят е имал нереалистични образователни идеи, отличаващи се с религиозен фанатизъм, което означавало, че не може да полага нормални грижи за сина си; всъщност това негово поведение е било причина за отдръпването на детето.

През следващата година братът е поискал бащата да бъде лишен от лични контакти. В изготвените психологически доклади по отношение на двамата братя, но не и на бащата, се заключавало, че участието на жалбоподателя в живота на детето е вредно, основно заради неговия прозелитизъм. Препоръчано е било жалбоподателят да бъде прегледан от нещо лице-психиатър.

Районният съд е уважил молбата на брата и е лишил жалбоподателя от право на лични контакти. Решението е било потвърдено от Окръжния съд, който е постановил, че в настоящия случай не може да се приложи правилото за запазване на семейните връзки, което е в общ интерес, тъй като жалбоподателят е злоупотребил с правата си, за да влияе на детето си в преследване на собствените си религиозни убеждения, което е предизвиквало безпокойство и страх у момчето и е застрашавало развитието му.

Правото

Жалбоподателят се оплаква, че лишаването му от контакти със сина му е било заради религиозните му убеждения, което представлявало различно третиране във връзка с правото му на семеен живот (чл. 8 и чл. 14 от Конвенцията). Оплаква се също така, че са били нарушени правата му по чл. 9 (свобода на съвестта, мисълта и религията), тъй като оспорваната мярка е била пряко свързана с изповядваната от него религия. Съдът е приел да разгледа делото в светлината на чл. 14 във връзка с чл. 8 от Конвенцията.

27-28. Съдът напомня, че чл. 14 няма самостоятелно съществуване, тъй като има действие само във връзка с “упражняването на правата и свободите”, гарантирани от Конвенцията и протоколите към нея. Макар и прилагането на чл. 14 да не предполага нарушение на тези разпоредби, той не може да има приложение, ако фактите по делото не попадат в приложното поле на една или повече от тях. Тъй като лишаването на жалбоподателя от право на достъп до сина му представлява намеса в правото му на семеен живот, Съдът заключава, че случаят попада в обхвата на чл. 8.

29-30 Член 14 гарантира защита от по-неблагоприятно различно третиране, за което няма обективно и разумно оправдание. Следователно, следва да бъде установено, дали жалбоподателят може да се оплаква от такова различно третиране по отношение на семейния си живот.

31. По въпроса, дали причината за намесата в правата на жалбоподателя е била основно неговата религия, Съдът на първо място отбелязва, че при постановяването на решенията си, националните съдилища са взимали под внимание преди всичко интересите на детето. Когато обаче са преценявали, дали жалбоподателят може да допринесе за развитието на сина си, съдилищата са отдавали решаващо значение на факта, че бащата е религиозен и че може да повлияе на детето. Не са били изтъкнати други фактически или законови съображения за лишаването му от контакти.

Поради това, Съдът приема, че религиозните убеждения на жалбоподателя пряко са повлияли на изхода на спора. Следователно, жалбоподателят е бил третиран различно от други родители в аналогична ситуация, което се изразява в осъждане на жалбоподателя за силните му религиозни убеждения.

32-36. За да не представлява дискриминация, различното третиране трябва да е „обективно и разумно оправдано“, т.е. да преследва легитимна цел и да има разумно отношение на пропорционалност между използваните средства и целта, чието постигане се търси. Целта в настоящия случай е била легитимна – защита на здравето и правата на детето. При преценката, дали и в каква степен различното третиране в иначе сходни ситуации е оправдано, компетентните държавни органи имат широка свобода на преценка. В настоящия случай решаващата причина за различното третиране е била религията на жалбоподателя. Конвенцията (чл. 9) гарантира свободното изразяване на убеждения и вярвания и следователно само много сериозни причини биха оправдали различното отнасяне.

37. „Правителството е подчертало колко важно е било да се защити психическото здраве на детето от предполагаемия стрес, причина за който са били усилията на жалбоподателя да наложи убежденията си. Макар Съдът да приема, че националните власти може би са показали легитимна загриженост, той изпитва резерви относно това, дали тези съображения могат да бъдат квалифицирани като много сериозни причини, които да допускат различното третиране. Съдът би добавил, че правото на зачитане на семейния живот и религиозната свобода, така както те са гарантирани от чл. 8 и чл. 9 от Конвенцията, заедно с правото на зачитане на философските и религиозните убеждения на родителите във връзка с образованието на децата им, гарантирано от чл. 2 на Протокол 1 на Конвенцията, предоставят на родителите правото да споделят и отстояват религиозните си убеждения при отглеждането на децата си. В този контекст Съдът добавя, че това право би било безспорно когато родители с еднакви религиозни вярвания или виждания за света са в брак и ги предават на детето си, дори ако това се извършва настойчиво или чрез натиск, освен ако детето не бъде въввлечено в опасни практики или не търпи психически или физически вреди. Съдът не вижда защо положението на разделените или разведени родители, които не упражняват родителските права, да е различно *per se*.“

1. В настоящия случай няма доказателства, че убежденията на жалбоподателя са били опасни за сина му. Вярно е, че вещото лице по делото е заключило, че участието на жалбоподателя в живота на момчето е вредно, главно заради неговия прозелитизъм, но не са били представени убедителни доказателства, които да потвърждават риска от действителна вреда, която да е различна от чувството за безпокойство, дискомфорт или неудобство, които детето може да е изпитвало заради опитите на баща си да му предаде религиозните си убеждения. В тази връзка Съдът отбелязва, че вещото лице не се е срещнало с жалбоподателя, а съдът не се е съобразил с препоръката последният да бъде прегледан от психиатър. Отбелязва също така, че в съдебното решение се изтъква, че детето изпитва „страх и тревожност“, но че лишаването на жалбоподателя от правото му на контакти е мотивирано основно от неговия „иррационален мироглед“ и от опитите му да наложи вижданията си на детето, без да се сочи каква реална вреда му е била нанесена.

39-40. Според Съда, дори да се приеме, че притесненията за психическото здраве на детето на жалбоподателя представляват много сериозна причина за целите на преценката на разглежданото различно третиране, избраното от властите разрешение на проблема не може да бъде прието. Съдът напомня, че при ограничаване на личните контакти между дете и родител властите дължат по-критична проверка на обстоятелствата, отколкото при възлагане упражняването на родителските права (виж *Görgülü v. Germany*, no. 74969/01, § 42, 26 февруари 2004 г., и *Gnahoré v. France*, no. 40031/98, § 59, ECHR 2000-IX).

41. Решенията на националните съдилища са направили невъзможно осъществяването на контакт под каквато и да било форма между баща и син и установяването на някакъв вид семеен живот. Такава мярка може да бъде оправдана само при изключителни обстоятелства (виж *B. v. the United Kingdom*, 8 юли 1987 г., § 77, Series A no. 121).

2. В настоящия случай не се сочат такива обстоятелства. Притеснителен е и фактът, че властите не са обсъдили други, не толкова крайни мерки – като преустановяване на контакта за определен период от време или провеждане на срещи в присъствието на трето лице - с цел да се възстанови емоционалният баланс на детето. Според Съда, избраният подход представлява пълно незачитане на принципа за пропорционалност, който е въплътен в духа на Конвенцията и е задължителен в тази сфера. Следователно, жалбоподателят е бил дискриминиран на основание на религиозните си убеждения във връзка с упражняването на правото си на семеен живот.

По чл. 41 от Конвенцията на жалбоподателя е присъдено обезщетение за неимуществени вреди в размер на 12 500 евро.

Резюме и превод: адв. София Разбойникова